

1. NUORTEN TYÖLLISYYDEN EDISTÄMINEN

Osana työmarkkinakeskusjärjestöjen maaliskuussa 2012 solmittua työurasopimusta keskusjärjestöt ovat valmiita etsimään uusia keinoja nuorten työelämään pääsyn helpottamiseksi. Tavoitteena on löytää nuorille työ- ja kouluttautumismahdollisuuksia yhdistämällä koulutusta ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Keskusjärjestöt korostavat, että nuorisotakuun toteuttamiseen ja koulutusmahdollisuuksien lisäämiseen alle 30-vuotiaille perusasteen koulutuksen varassa oleville on varattava riittävät resurssit ja koulutustarjonta.

Työmarkkinakeskusjärjestöt pitävät tärkeänä, että nuoret pääsevät kiinni työelämään nykyistä sujuvammin. Järjestöt pitävät nuorisotakuun toteuttamisessa haasteellisimpänä kohtana perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen siirtymistä ja tavoitetta saada koko ikäluokalle ammatilliset valmiudet työelämään siirtymiseen. Tästä syystä ehdotukset painottuvat vailla ammatillista koulutusta olevien nuorten mahdollisuuksiin hankkia työelämässä tarvittava perusammattitaito, ammatillisen koulutuksen työelämäyhteyksiin ja erityisesti mahdollisuuksiin lisätä yksilöllisiä koulutuspolkuja sekä kehittää työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Ehdotusten valmistelussa on hyödynnetty paikallisissa kokeiluhankkeissa luotuja hyviä käytäntöjä.

Ehdotettavilla toimilla voitaisiin helpottaa ammatillisesta koulutuksesta työelämään kiinnittymistä ja olennaisesti vähentää keskeyttämistä ammatillisessa koulutuksessa. Järjestöt korostavat, että ensisijaisena koulutusmuotona perusopetuksen päättävälle ammatilliseen koulutukseen hakeutuvilla nuorille tulee jatkossakin olla oppilaitosmuotoinen ammatillinen peruskoulutus. Yksilölliset koulutuspolut, joissa ammatillista peruskoulutusta, työpajatoimintaa ja oppisopimusta yhdistetään joustavasti, luovat uudenlaisia mahdollisuuksia ammatillisen perusosaamisen hankkimiseen ja nuorten siirtymiseen koulutuksesta työelämään.

Keskusjärjestöt korostavat, että ammatillisella peruskoulutuksella on keskeinen rooli nuorten työelämässä tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Tästä syystä ammatillisen koulutuksen monimuotoisen järjestäjäkentän toimintaedellytykset tulee turvata ja rahoitus maksaa myös jatkossa suoraan valtiolta koulutuksen järjestäjälle.

Keskusjärjestöjen näkemyksen mukaan ammatillista perus- ja lisäkoulutusta tulee kehittää myös tulevaisuudessa kokonaisuutena tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa, eikä resurssien jaossa saa asettaa nuoria ja aikuisia vastakkain. Ammatillisen osaamisen vahvistaminen työuran eri vaiheissa on edellytys työurien pidentämiselle.

Ehdotukset on valmisteltu työurasopimuksen pohjalta käynnistetyssä työryhmässä keskusjärjestötasolla. Neuvottelut alakohtaisiksi nuorten työllistämissopimuksiksi jatkuvat edelleen liittotasolla (määräaika 30.11.2012).

2. ESITYKSET KOULUTUKSEN JA TYÖELÄMÄN YHTEISTYÖN KEHITTÄMISEKSI

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät seuraavia uudistuksia koulutuksen ja työelämän yhteistyöhön:

18.10.2012

1. Otetaan käyttöön avoin ammattiopisto -toimintamalli työ- ja elinkeinotoimistojen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyössä

Avoin ammattiopisto -toimintamalli suunnataan alle 25-vuotiaille työttömille ilman ammatillista koulutusta tai koulutuspaikkaa oleville nuorille sekä nuorille, jotka ovat keskeyttämässä ammatillisia opintojaan. Nuori saa tukea ja ohjausta koulutukseen ja työelämään liittyvissä kysymyksissä, voi suorittaa kesken jääneitä opintojaan tai pääsee alkuun opinnoissaan.

Toimintamalli sisältää sekä henkilökohtaisen ohjauksen että yksilöllisesti suunniteltua työvoimakoulutusta (esim. tutkinnon osa) tai koulutus- ja työkokeiluja. Palveluverkosto rakennetaan paikallisesti TE-toimistojen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien kesken.

Toimintamallin esimerkkinä [Pohjois-Karjalan Nuorten tuki -hanke](#)

2. Luodaan toimintamalli nuorten tuetusta oppisopimuskoulutuksesta ja käynnistetään kokeiluhanke tutkinnon osaan johtavan tuetun oppisopimuksen toteutusvaihtoehdoista

Yhdistämällä oppilaitoksessa, työpajassa ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista voidaan tukea nuorten siirtymistä koulutuksen kautta työelämään. Nuorten tuettu oppisopimus edellyttää uudenlaista toimintamallia työnantajien ja nuorten tueksi.

Nuori ja työnantaja/työpaikkaohjaaja tarvitsevat esim. koulutuksen järjestäjän/oppisopimuksen järjestäjän tukea koko prosessin aikana mm. tutkinnon vaatimusten tavoitteisiin soveltuvien työtehtävien tunnistamiseen, oppisopimukseen ja osaamisen osoittamiseen liittyvien lomakkeiden täyttämiseen, henkilökohtaistamiseen näyttötutkinnoissa sekä ohjaukseen ja arviointiin työpaikalla.

Tuetun oppisopimuksen malli sisältää erilaisia keinoja, joita hyödynnetään kunkin opiskelijan kohdalta tarvittavilta osin.

Rekrytointivaihe:

a) uudenlaiset toimintamallit/uudet toimijat oppisopimuksen järjestämiseen nuoren ja työpaikan kesken

Työpaikan näkökulmasta voidaan tarvita apua oppisopimukseen liittyvien paperitöiden osalta ja myös potentiaalisten rekrytoitavien löytämiseksi. Lopullisen päätöksen tekee aina työnantaja. Nuori taas tarvitsee apua sopivan työpaikan löytämiseksi.

b) opiskelijalle ennakkopakso, jonka aikana nuorella on mahdollisuus tutustua työnantajan toimialaan ja työpaikkaan ja vastaavasti työnantajalla mahdollisuus arvioida nuoren soveltuvuutta kyseiselle työpaikalle ja oppisopimussuhteeseen. Tällainen ennakkopakso ei-työsuhteisena voidaan toteuttaa monin eri tavoin, esimerkiksi

- työssäoppimisjaksona osana ammatillista peruskoulutusta
- valmistaviin ja valmentaviin koulutuksiin esim. ammattistarttiin kuuluvana työssäoppimisjaksona
- joustavan perusopetuksen työelämäjaksona
- työpajajaksona (ns. seinätön työpajamalli)

18.10.2012

- työharjoitteluna, työelämävalmennuksena tai työkokeiluna
- osana koulutuskokeilua (avoin ammattiopisto)
- työvoimapolitiittisena koulutuksena (esim. Rekrykoulutus)

Opiskelijan tukeminen:

c) oppisopimukseen valmistava koulutus

Opiskelija voi tarvita oppisopimukseen valmistavan jakson, jonka aikana suoritetaan esimerkiksi työturvallisuuskortti tai hygieniapassi. Henkilön aikaisemmissa opinnoissa tai työkokemuksen kautta hankittu osaaminen tunnustetaan ja tunnustetaan osana henkilökohtaistamisprosessia.

d) opiskelijalle vertaisryhmän tuki ja ohjaus oppisopimuksen järjestäjän/koulutuksen järjestäjän suunnasta

e) opiskelijahuollon palvelut

Työpaikan ja työpaikkaohjaajan tukeminen:

f) oppisopimuksen/koulutuksen järjestäjien tuki työpaikoille (säännöllinen yhteydenpito, käynnit, ohjaus, neuvonta, tuki, konsultointi)

g) työpaikkaohjaajan koulutus ja tuki

h) korotettu koulutuskorvaus/palkkatuki

Esimerkkejä tuetusta oppisopimuskoulutuksesta

[Vantaan malli](#)

[Helsingin Oppari-hanke](#)

[Amiedun maahanmuuttajataustaisten opiskelijoiden oppisopimuspolku](#)

3. Ammatillista koulutusta uudistetaan niin, että opiskelijat voivat joustavasti siirtyä ammatillisesta peruskoulutuksesta oppisopimukseen koulutuksen eri vaiheissa

Ammatillisesta oppilaitosmuotoisesta peruskoulutuksesta joustavasti oppisopimukseen siirtyviä tulisi olemaan huomattava määrä. Lähtökohtana tulee olla opiskelijan ammatillinen kehittyminen ja työelämässä tarvittavan ammattitaidon hankkiminen. Tavoitteena on tutkinnon suorittaminen yhdistämällä koulutusta ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista. Ammatillisen peruskoulutuksen, oppisopimuksen ja näyttötutkintojärjestelmän tehokas yhteensovittaminen (esim. 2+1 vuotta -malli) edistää työelämässä tarvittavan ammattitaidon hankkimista ja työllistymistä, lyhentää koulutusaikoja ja vapauttaa ammatillisen peruskoulutuksen resursseja ohjausta ja tukea enemmän tarvitsevien opiskelijoiden käyttöön.

4. Työssäoppimisen toteutustapoja monipuolistetaan

Laajennetun työssäoppimisen kokeiluhankkeen kokemusten pohjalta kehitetään työssäoppimisen toteutusta ja laadun varmistusta koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen yhteistyössä (esim. osa viikosta oppilaitoksessa ja osa työpaikalla). Työpaikalla tapahtuvan opiskelun määrä voi yksilöllisesti vaihdella työpaikan ja opiskelijan yhteisesti

18.10.2012

määritellyn tarpeen mukaisesti. Myös kesäaikaa hyödynnetään osana opintoja työssä-oppimisen ja kesätöiden osalta.

5. Luodaan uudenlaisia koulutusmalleja toimialojen erilaisiin tarpeisiin yhdistämällä koulutusta ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista

Eri toimialojen koulutustarpeisiin vastataan käynnistämällä kokeiluja koulutuksen ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen yhdistämisestä. Keskusjärjestöt pitävät tärkeänä, että ehdotusten jatkovalmistelussa edistetään toimialakohtaisia koulutusmalleja.

Esimerkkejä uudenlaisista koulutusmalleista

- Laboratorioalan perustutkinto voitaisiin suorittaa lukion kanssa yhtä aikaa esimerkiksi hyödyntämällä kesäaikoina tutkinnon osiin tähtäävää oppisopimusta. Kokeiluhankkeessa voisi kokeilla myös monityönantajaista oppisopimuskoulutusta kokoamalla opiskelijoista ja yrityksistä ryhmän.
- Pk-yritysten mahdollisuuksia tarjota oppisopimuskoulutusta voitaisiin lisätä kehittämällä monityönantajaista oppisopimusta käynnistämällä kokeilu. Kokeilun tulosten pohjalta voidaan arvioida, onko mahdollista onnistuneesti suorittaa tutkinto, ja järjestää opiskelijan ohjaus ja tuki, jos koulutus tapahtuu usealla työpaikalla. Kokeilujen perusteella arvioidaan mikä henkilöstöpalveluyrityksen tai muun vastuutahon rooli monityönantajaisessa oppisopimuksessa voisi olla opiskelijan edelleen sijoittamisessa ja ohjauksessa.

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisääminen ammatillisessa koulutuksessa edellyttää työpaikalla tapahtuvan oppimisen laadun kehittämistä ja varmistamista koulutuksen järjestäjien ja työpaikkojen yhteistyössä ainakin seuraavin toimin:

6. Työpaikkaohjaajien koulutus määritellään ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja oppisopimuksen järjestäjien tehtäväksi

Työpaikoilla tapahtuvan oppimisen ohjauksen kehittäminen edellyttää ohjaustehtävässä toimivien työpaikkaohjaajien kouluttamista työpaikoilla. Työpaikkaohjaajien koulutus tulee lisätä koulutuksen järjestäjien ja oppisopimuskoulutuksen järjestäjien tehtäviin. Koulutuksen järjestäjien ja oppisopimuskoulutuksen järjestäjien tulee varata työpaikkaohjaajakoulutuksen ja työpaikkaohjaajien kouluttamiseen tarvittavat resurssit.

Erityisesti pienillä ja keskisuurilla työpaikoilla tarvitaan opettajien osallistumista työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjaukseen. Opettajien osaamista tarvitaan ohjauksen kehittämisessä työpaikoilla työpaikkaohjaajien koulutuksessa ja perehdytyksessä sekä opiskelijoiden ohjauksessa.

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjausta voidaan tukea myös kehittämällä työhönvalmennusta ja lisäämällä työvalmentajien käyttöä erityisesti erityisryhmien osalta.

Työpaikoilla tarvitaan lisää tietoa ammatillisen koulutuksen eri järjestämismuodoista ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen muodoista. Myös ammattiosaamisen näyttöjen ja näyttötutkintojen arviointiosaamisen lisäämistä työpaikoilla tarvitaan.

18.10.2012

7. Opettajien työelämäjaksoja lisätään

Opettajien työelämäjaksoja on tarpeen lisätä osana opettajien osaamisen kehittämistä. Opettajien työelämäjaksot palvelevat opettajan ammattitaidon päivittämisen lisäksi samalla myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen ohjauksen ja arvioinnin kehittämistä.

Myös opettajien ja oppisopimustoimijoiden näyttötutkintojärjestelmän tuntemuksen vahvistetaan.

8. Elinikäisen oppimisen ohjauspalvelut kuntoon paikallisesti

Avoimen ammattiopiston ohjauspalvelut, yksilöllisten koulutuspolkujen lisääntyminen ja työpaikalla tapahtuvan ohjauksen kehittäminen edellyttävät ohjauksen kokonaisvaltaista kehittämistä. Ohjauksessa tarvitaan moniammatillista yhteistyötä, eri toimijoiden roolien ja vastuiden tunnistamista sekä uudenlaisia työtapoja.

Avoimen ammattiopiston ohjauspalvelujen osalta tarvitaan tiivistä yhteistyötä paikallisesti eri koulutuksen järjestäjien kesken. Elinikäisen oppimisen ohjauspalvelujen kehittäminen palvelee myös nuorten aikuisten osaamisohjelman tavoitteiden saavuttamista.

9. Yhteistyötä ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen eri järjestämismuotojen välillä tiivistetään

Työpaikkojen näkökulmasta on tarvetta kokonaisvaltaiselle työelämäyhteistyön kehittämiseksi ammatillisessa koulutuksessa. Yhteistyötä eri ammatillisen koulutuksen järjestäjien kesken on paikallisesti tarpeen tiivistää. Tavoitteena tulee olla koulutuksen järjestäjän ja työpaikan vastavuoroinen kumppanuus. Kumppanuuden kehittyminen edellyttää mm. koulutuksen ja oppisopimuksen järjestäjien työelämäyhteistyön palauttejärjestelmien kehittämistä.

Työpaikalla tapahtuvan oppimisen lisääminen ja joustavien, yksilöllisten koulutuspolkujen toteuttaminen edellyttää ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän kokonaistarkastelua ja uudistamista.

Osana näyttötutkintojärjestelmän kehittämistä on tarpeen kouluttaa tutkintotoimikuntien jäseniä erilaisten koulutuspolkujen kautta hankitun ammattitaidon osoittamisesta näyttötutkintojärjestelmässä.

Näiden ehdotusten lisäksi järjestöt muistuttavat, että [valtioneuvoston ja järjestöjen suosituksen](#) työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta mukaisesti on tärkeää edistää koulutuksen ja työelämän yhteistyötä eri koulutusasteilla.

10. Yleissivistävän koulutuksen ja työelämän yhteistyötä lisätään

Perusopetuksen tärkeänä tehtävänä on jokaisen nuoren kiinnostuksen herättäminen omasta tulevaisuudestaan ja opiskelumotivaation vahvistaminen. Työelämäyhteistyön tavoitteena perusopetuksessa tulee olla nuorten koulutus- ja uravalintojen tukeminen. Keskeisessä roolissa ovat opinto-ohjaajien lisäksi myös rehtorit ja opettajat.

Lukioissa on tarpeen lisätä yhteistyötä työelämän kanssa. Tavoitteena tulee olla nuorten koulutus- ja uravalintojen tukeminen ja opetusmenetelmien monipuolistamisen.

18.10.2012

Työelämävalmiudet sisällytetään lukion opetussuunnitelmaan. Lisäämällä ohjausta ja yhteistyötä korkeakoulutuksen kanssa voidaan nopeuttaa siirtymistä jatko-opintoihin.

11. Korkeakoulujen ja työelämän yhteistyötä lisätään

Järjestöjen valmistelussa on keskitytty toimenpiteisiin, joilla voidaan helpottaa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten työelämään pääsyä. Järjestöt pitävät tärkeänä, että jatkovalmistelussa kiinnitetään huomiota myös korkeasti koulutettujen nuorten työelämään pääsyn helpottamiseen.

Korkeakouluopiskelijoiden työllistymisen edellytyksiä voidaan vahvistaa esimerkiksi kehittämällä harjoitteluja, opinnäytetöitä ja ura- ja rekrytointipalveluja. Korkeakoulutuksen työelämäyhteyksiä lisätään ja kehitetään suunnitelmallisesti. Monipuolisten opetuksen sisältöjen ja joustavien opiskelumenetelmien avulla lisätään opiskelijoiden työelämävalmiuksia.

Esitykset opetus- ja kulttuuriministeriölle

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että

- Työurasopimuksen nuorten työllisyyden edistämistä koskevien ehdotusten jatkovalmistelu käynnistetään pikaisesti elinikäisen oppimisen neuvoston johdolla sen työpaikalla tapahtuvan oppimisen jaostossa. Lisäksi järjestöt ehdottavat, että ehdotusten toteuttamiseen varataan erillistä hankerahoitusta, koska ammatillisen koulutuksen rahoitusjärjestelmän kokonaisuudistuksen valmistelu ja lakimuutosten voimaantulo sekä tuloksellisuusrahoituksen ohjausvaikutukset vievät aikaa, mahdollisesti useita vuosia.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö käynnistää ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmien kokonaisuudistuksen kolmikantaisessa valmistelussa pikaisesti. Joustavien koulutuspolkujen lisääminen eri järjestämismuotojen yhteistyötä tiivistämällä edellyttää ammatillisen perus- ja lisäkoulutuksen rahoitusjärjestelmän kehittämistä kokonaisuutena eri järjestämismuotojen erityispiirteet huomioon ottaen. Rahoituksen tulee kannustaa nopeampaan siirtymiseen koulutuksesta työelämään, eri järjestämismuotojen yhteistyön tiivistämiseen ja koko ikäluokan kouluttamiseen.

Esitykset työ- ja elinkeinoministeriölle

- Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa valmistelee avoin ammattiopisto -toimintamallin käyttöönottoa. Nuorten palveluverkosto rakennetaan paikallisesti TE-toimistojen, ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja työpajojen kesken.

Esitykset sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että

- Nuorten perusteettomien työllistämisen esteiden poistamiseksi keskusjärjestöt ehdottavat, että työturvallisuussäädösten osalta tarkistetaan kolmikantaisesti STM:n

18.10.2012

ja VN:n asetukset nuorille työntekijöille sopivista, vaarallisista ja erityisen vaarallisista töistä. Työssä otetaan huomioon työsuojelun kehittyminen sekä eri toimialoilla tapahtunut työtehtävien ja -menetelmien muutos ja säädöspohjan selkeyttäminen.

- Keskusjärjestöt ehdottavat, että sosiaali- ja terveysministeriö yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa huolehtii tarvittavin toimenpitein, että opiskelijahuolto- ja palvelut turvataan kaikille ammatillisen koulutuksen opiskelijoille. Järjestämis- muoto ei saa asettaa opiskelijoita opiskelijahuollon palvelujen suhteen eriarvoiseen asemaan.

3. TOIMIALAKOHTAISET NEUVOTTELUT NUORTEN TYÖLLISTÄMISESTÄ

Alle 25-vuotiaiden nuorten työllistämisen edistämiseksi tarvitaan useita erilaisia toimenpiteitä. Keskusjärjestöt kehottavat jäsenliittojaan tarkastelemaan toimialakohtaisesti, miten nuorten työelämään pääsyä helpotetaan. Tavoitteena on saada aikaan nuoria koskevat työllistämissopimukset 30.11.2012 mennessä.

a) Nuorten työllistämisen esteiden purkamiseen

Työmarkkinakeskusjärjestöjen kesken päivitetään suositus ja kannanotto työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta ja kehitetään Tutustu työelämään ja tienaa -mallia. Toimialakohtaisesti etsitään keinoja nuorten työllistämisen esteiden purkamiseksi.

b) Nuorten työmarkkina-aseman parantamiseen

Työmarkkinakeskusjärjestöt esittävät, että liitot edistäisivät alakohtaisesti esimerkiksi

- vastavalmistuneiden työllistymistä
- nuorten kesätyömahdollisuuksien, harjoittelumahdollisuuksien ja työelämään tutustumismahdollisuuksien lisäämistä
- ammatillisessa peruskoulutuksessa olevien nuorten koulutuksen keskeyttämisen vähentämistä, esimerkiksi tarjoamalla mahdollisuuksia eri vaiheissa opintojaan oleville opiskelijoille mahdollisuuden koulutukseen kuuluviin työssäoppimisjaksoihin työpaikalla
- korkeasti koulutettujen nuorten työelämään pääsyä ja työelämävalmiuksia sekä korkeakoulutuksessa olevien nuorten koulutuksen keskeyttämisen vähentämistä/opintojen loppuun saattamista
- ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden työttömien nuorten ammatillisen osaaamisen parantamista, esimerkiksi ammattitutkintoon johtavien mestari-kisälli - koulutusten avulla
- vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien alle 25-vuotiaiden nuorten työelämässä tapahtuvaa oppimista tai työllistymistä avustaviin työtehtäviin

18.10.2012

- vailla jatkokoulutuspaikkaa olevien ylioppilaiden oppisopimus- ja työllistymismahdollisuuksia
- muita kohderyhmiä, esimerkiksi nuorten aikuisten osaamisohjelman kohderyhmään kuuluvien alle 30-vuotiaiden ammatillisen osaamisen vahvistamista.

Keskusjärjestöt korostavat, että osana toimialan vetovoimatoimenpiteitä ja koulutuksen työelämäyhteyksien vahvistamiseksi on lisäksi tärkeää edistää

- alan ja erilaisten työtehtävien tunnettuutta ja vetovoimaisuutta nuorten keskuudessa
- perusopetuksen, lukioiden, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen opettajien työelämäntuntemuksen lisäämistä.

Keskusjärjestöt kannustavat liittoja yhteistyössä koulutuksen järjestäjien kanssa kehittämään työelämän tarpeita vastaavia koulutusmalleja, joissa yhdistetään koulutusta ja työpaikalla tapahtuvaa oppimista.

4. AMMATILLISEN KOULUTUKSEN JA TYÖPAIKALLA TAPAHTUVAN OPPIMISEN KOKONAISUUS - EHDOTUSTEN TAUSTAT

4.1 Ammatillisen koulutuksen työelämäyhteistyön ja työpaikalla tapahtuvan oppimisen kehittämistä tarvitaan kokonaisuutena

Suomessa ammatillista koulutusta on kehitetty pitkäjänteisesti kiinteässä yhteistyössä työelämän kanssa tavoitteena vastata sekä yhteiskunnan että työelämän sille asettamiin vaatimuksiin. Ammatillista perus- ja lisäkoulutusta tulee kehittää myös tulevaisuudessa kokonaisuutena tiiviissä yhteistyössä työelämän kanssa, eikä resurssien jaossa saa asettaa nuoria ja aikuisia vastakkain. Ammatillisen osaamisen vahvistaminen työuran eri vaiheissa on edellytys työurien pidentämiselle.

Keskusjärjestöt korostavat, että ammatillisella peruskoulutuksella on keskeinen rooli nuorten työelämässä tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa. Tästä syystä ammatillisen koulutuksen monimuotoisen järjestäjäkentän toimintaedellytykset tulee turvata ja rahoitus maksaa myös jatkossa suoraan valtiolta koulutuksen järjestäjälle.

Työpaikalla tapahtuvaa oppimista on lisätty valtioneuvoston ja työmarkkinajärjestöjen yhteisellä sopimuksella siten, että kaikkeen ammatilliseen peruskoulutukseen on sisällytynyt vuodesta 1998 alkaen työpaikalla työtehtävien yhteydessä tapahtuvaa työssäoppimista. Työpaikalla tapahtuvasta käytännön työtehtävien yhteydessä järjestettävästä koulutuksesta sovitaan kirjallisella yhteistyösopimuksella koulutuksen järjestäjän ja työpaikan kesken. Muuten kuin oppisopimussuhteessa järjestettävä työpaikalla tapahtuva oppiminen järjestetään siten, ettei opiskelija ole työsuhteessa tai erikseen niin sovitussa laatimalla työsopimus.

Vuonna 2010 valtioneuvoston ja työmarkkina- sekä muiden järjestöjen yhteistyössä on laadittu suositus työpaikalla tapahtuvan oppimisen edistämisestä eri koulutusasteilla. Keskusjärjestöjen mielestä koulutuksen ja työelämän yhteistyön kehittäminen edelleen edellyttää työpaikalla tapahtuvaa oppimisen tarkastelua ja kehittämistä kokonaisuute-

18.10.2012

na. Työpaikan näkökulmasta tärkeää on, että yhteistyötä eri koulutusasteiden ja -muotojen kesken tiivistetään, koska työpaikalla on usein samanaikaisesti oppijoita eri koulutusmuodoista.

4.2 Yksilöllisiä koulutuspolkuja ammatillisen koulutuksen eri järjestämismuotojen yhteistyötä lisäämällä

Työmarkkinakeskusjärjestöt korostavat, että nuorisotakuun tehokas toteutus edellyttää ammatillisen koulutuksen ja siihen valmistavien koulutuksien kehittämistä kokonaisuutena. Ammatillisen koulutuksen eri järjestämismuotojen (ammatillinen peruskoulutus, oppisopimus, näyttötutkintojärjestelmä) yhteistyötä tiivistämällä voidaan rakentaa joustavasti yksilöllisiä koulutuspolkuja. Ammatillisen peruskoulutuksen, oppisopimuksen ja näyttötutkintojärjestelmän tehokas yhteensovittaminen lyhentää koulutusaikoja ja vapauttaa ammatillisen peruskoulutuksen resursseja ohjausta ja tukea enemmän tarvitsevien opiskelijoiden käyttöön.

Työvoimahallinnon palvelut työttömille nuorille ja työnantajille tarjoavat mahdollisuuksia ammatillisen osaamisen hankkimiseen ja nuoren työllistymiseen. Nuoren kannalta keskeistä on, että henkilökohtaisen ohjauksen ja tuen avulla löytyy eri elämän tilanteissa oleville yksilöllinen koulutuspolku ammatillisen osaamisen hankkimiseen. Ohjaus ja tarvittavat tukitoimet tulisi aina arvioida nuoren tilanteen lähtökohdista ja tavoitteista.

Oppisopimuskoulutus on yhdessä muiden ammatillisen koulutuksen järjestämismuotojen kanssa tärkeässä roolissa nuorisotakuun toteuttamisessa. Se mahdollistaa osaltaan käytännönläheisen ja työvaltaisen kouluttautumispolun nuorille ja sitä kautta työelämässä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen. Työsuhteeseen perustuvana koulutusmuotona oppisopimuskoulutus perustuu työnantajien tarpeesta lähtevään kysyntään. Se on tehokas, mutta vaativa ammattitaidon kehittämisen muoto ja edellyttää opiskelijalta riittäviä valmiuksia opiskella ammattia työympäristössä ja työyhteisön jäsenenä. Oppisopimuskoulutus ei siksi ole ensisijainen syrjäytymisvaarassa olevien nuorten koulutusmuoto, eikä ensisijainen alle 18-vuotiaiden nuorten koulutusmuoto. Ammatillisen koulutuksen eri järjestämismuotojen, työpajatoiminnan ja kuntouttavan työtoiminnan yhteistyössä tulisi rakentaa joustavasti yksilöllisiä koulutuspolkuja, joilla luodaan erityisesti syrjäytymisuhan alaisille nuorille edellytykset tavoitteelliseen ammattitaidon oppimiseen. Keskusjärjestöt tukevat joustavien, yksilöllisten koulutuspolkujen kehittämistä.

4.3 Nuorelle ohjausta ja tukitoimia yksilöllisesti

Valtaosa nuorista etenee opinnoissaan ja työllistyy ilman erityisiä tukitoimia. Monille nuorista olisi mahdollista nykyistä nopeampi tutkinnon suorittaminen ja siirtyminen koulutuksesta työelämään. Ammatillisen huippuosaamisen kehittymistä voidaan tukea esimerkiksi kilpailutoiminnalla tai liittämällä ammattitutkinnon osa osaksi perustutkintoa. Osalle nuorista tuen tarve on vastaavasti huomattavan suuri. Heidän työllistymisensä edellytyksenä oleva tavoitteellinen opiskelu voi vaatia erilaisia tukitoimia. Tälle pienelle joukolle tutkinnon suorittaminen osissa on hyvä tapa ammatillisten perusvalmiuksien ja työllistymisen edellytysten hankkimiseen.

Opiskelu työpajassa on hyvä vaihtoehto nuorille, joiden opiskelu oppilaitoksessa tai työpaikalla ei syystä tai toisesta suju. Työpajatoiminnan ja kuntouttavan työtoiminnan avulla olisi mahdollista tukea nuorta ammatilliseen tutkintoon tai tutkinnon osaan joh-

18.10.2012

tavan koulutuspolun eri vaiheissa. Yhteistyötä ammatillisen koulutuksen ja työpajatoiminnan kesken on tarpeen tiivistää, jotta työpajassa hankittu ammatillinen osaaminen voidaan liittää osaksi tutkintoon johtavia opintoja. Tavoitteellinen ammattitaidon hankkiminen asettaa osaltaan merkittäviä vaatimuksia työpajojen toiminnan kehittämiseksi (esim. seinätön työpaja).

Ammatilliseen peruskoulutukseen ohjaava ja valmistava koulutus (ns. ammattistartti) on monelle perusopetuksen päättävälle hyvä vaihtoehto omien tulevaisuuden suunnitelmien täsmentymiseen. Ammattistartilla on tärkeä rooli myös keskeyttämisen vähentämisessä. Ammattistartin kokemusten pohjalta tulisi kehittää työttömien nuorten henkilökohtaista ohjausta ja työ- ja koulutuskokeiluja TE-toimistojen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteistyössä.

Ammattistartin lisäksi myös muilla valmentavilla ja valmistavilla koulutuksilla on oma tärkeä roolinsa opiskeluvaikeuksien ja työelämään siirtymisen edistäjänä. Tutkintoon johtavien koulutusten rinnalla on tärkeää edistää työammattikoulutusta, jossa ensisijaisena tavoitteena ei ole tutkinnon suorittaminen, vaan työllistyminen jokaisen nuoren omista lähtökohdista työvaltaisen oppimisen ja kuntouttavan työtoiminnan avulla. Työammattikoulutusta voidaan toteuttaa esimerkiksi työpajassa tai tutkintoon johtamattomana oppisopimuksena, jossa on vahva ohjauksellinen (esim. työhönvalmentaja) tuki. Työnantajan kanssa etsitään jokaiselle sopivat työtehtävät ja niihin työllistymistä tuetaan täsmäkoulutuksella.

4.4 Ensisijaisena tavoitteena tutkinnon suorittaminen osana elinikäistä oppimista

Koulutuksen puuttuminen on keskeinen työelämästä ja koko yhteiskunnasta syrjäyttävä tekijä. Perusopetuksensa päättävien lisäksi Suomessa on 20–29-vuotiaista 110 000 vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa. Heikko ammattitaito lyhentää merkittävästi työuraa. Toisen asteen tutkinto nostaa työvuosien määrän odotetta miehillä kuusi ja naisilla yhdeksän vuotta. Perusasteen ja ylemmän korkeakoulututkinnon ero on puolestaan miehillä 13 ja naisilla 10 vuotta.

Keskusjärjestöt korostavat, että ensisijaisena tavoitteena kaikilla nuorilla, tulee olla tutkinnon suorittaminen osana elinikäistä oppimista. Tutkinnon voi suorittaa myös osissa. Vuosina 2007–2010 uudistettujen ammatillisten perustutkintojen perusteiden toimeenpanon osalta tulee kiinnittää erityistä huomiota uudistuksen keskeisten periaatteiden (joustavuus, valinnaisuus, tutkinnon suorittaminen osissa, paikalliset työelämän tarpeista lähtevät tutkinnon osat) toimeenpanoon myös opetusjärjestelyissä. Osaksi ammatillista perustutkintoa voidaan liittää myös osia ammatti- tai erikoisammattitutkinnoista.

Ammatillisen peruskoulutuksen läpäisyn tehostaminen edellyttää monia toimenpiteitä mm. valmistelussa olevan opiskelijahuoltoa koskevan lainsäädännön uudistamista ja riittäviä resursseja opiskelijahuoltopalvelujen kuntoon saattamiseen. Keskusjärjestöt korostavat, että opiskelijahuollon palvelujen tulee olla kaikkien ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden saavutettavissa. Opetusjärjestelyillä ja oikea-aikaisella ohjauksella voidaan vaikuttaa opiskelijoiden opintojen etenemiseen ja keskeyttämisen vähentämiseen. Ammatillisen erityisopetuksen osaamista hyödyntämällä olisi mahdollista kehittää ammatillista koulutusta ja nuorille suunnattuja työvoimapalveluja vastaamaan yksilöllisiä tarpeita.

18.10.2012

Kesäaikana tai opintojen ohessa hankittu työkokemus tulee nykyistä paremmin tunnistaa ja tunnustaa osaksi opintoja. Osana koulutusta kesällä toteutettavia työssäoppimisjaksoja tulee lisätä, jotta osa opiskelijoista voisi suorittaa koulutuksen nykyistä kolmea vuotta lyhyemmässä ajassa. Opiskelijoiden yksilöllinen eteneminen opinnoissa edellyttää opintojen henkilökohtaistamista. Ohjausprosessia on tarvetta kehittää oppijan lähtökohdista opetussuunnitelmaperusteisesta koulutuksesta, oppisopimuksesta ja näyttötutkintojen järjestämisestä vastaavien järjestäjien yhteistyössä.

4.5 Opettajalla tärkeä rooli työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa työpaikkaohjaajan tukena

Työpaikalla tapahtuva opiskelu on merkittävässä roolissa nuorille työelämässä tarvittavan ammattitaidon hankkimisessa ja työllistymisessä. Työssäoppimisjaksoja tarvitaan eri vaiheissa opintoja. Alkuvaiheessa järjestettävän työssäoppimisen tavoitteet ovat erilaisia kuin opintojen loppuvaiheessa, mutta niillä on merkittävä vaikutus esimerkiksi nuorten kesätöiden saamiseen ja työkokemuksen hankkimiseen.

Opiskelijoille voidaan tarjota yksilöllisesti, työpaikkojen ja yksilöiden yhteisten tarpeiden pohjalta mahdollisuuksia työpaikalla tapahtuvaan opiskeluun työssäoppimisen puitteissa. Opiskelijan ja työelämän tarpeista lähtevien laajempien työssäoppimisjaksojen lähtökohta on ammattitaidon kehittäminen, ei osaavan työvoiman korvaaminen työpaikoilla.

Keskusjärjestöt korostavat, ettei työpaikalla tapahtuva oppiminen voi olla koulutuksen järjestäjille säästökohde. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen osalta on opettajalla keskeinen rooli laadun varmistajana. Työpaikoilla, erityisesti pk-yrityksissä, tarvitaan opettajan osaamista oppimistilanteiden suunnittelussa yhdessä työpaikkaohjaajan kanssa. Opettajien työelämäjaksoilla ja jalkautumisella työpaikoille on tärkeä merkitys myös opettajien ammatillisen osaamisen päivittämisessä ja opetuksen työelämälähtöisyyden vahvistamisessa. Työpaikkaohjaaja tarvitsee perehdytystä ja tukea opiskelijan ohjaustehtävässä ja arvioinnissa. Opiskelijan oppimisen ja ammattitaidon arviointi suhteessa eri tutkintojen tutkintovaatimuksiin on vaativa tehtävä.

Työpaikkaohjaajakoulutus tulee määritellä ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja oppisopimuskoulutuksen järjestäjien tehtäväksi. Työpaikkaohjaajat tarvitsevat myös osaamisen jatkuvaa päivittämistä. Myös työnantajat tarvitsevat perehdytystä eri koulutusmuotojen tarjoamista mahdollisuuksista ja vaatimuksista työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen ja koulutusjärjestelmän tarjoamista mahdollisuuksista henkilöstön osaamisen kehittämisessä.

4.6 Työturvallisuusasiat opetuksessa ja työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa

Keskusjärjestöt korostavat työturvallisuusasioiden merkitystä kaikessa oppilaitoksessa ja työpaikalla tapahtuvassa oppimisessa. Alle 18-vuotiaiden työllistäminen ja työpaikalla tapahtuva oppiminen on monilla aloilla ongelmallista työturvallisuuteen liittyvien säännösten takia. On tunnistettavissa tarve selkeyttää säädöspohja ja tarkistaa STM:n ja VN:n asetukset nuorille työntekijöille sopivista, vaarallisista ja erityisen vaarallisista töistä, jotta mahdolliset perusteettomat esteet nuorten työllistämiseksi ja työpaikalla tapahtuvalle oppimiselle voidaan poistaa.